

Az Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének céljai, feladatai, feladatainak megvalósulása az elmúlt három évtizedben

Rádli Katalin

KIM, Felsőoktatási Képzési Főosztály

Absztrakt

Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének 2023. évi találkozóján a történeti visszaemlékezés mellett fontos annak számbavétele, hogy az átalakuló oktatásban, azon belül a felsőoktatásban milyen jövője lehet az egyesületi munkának. Milyen kihívásokban segítheti a képző intézmények összefogódzását, az egyesületi munkában az egyéni szerepvállalást.

Kulcsszavak: visszaemlékezés, átalakuló oktatás, felsőoktatás jövője

Az Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének Alapszabálya szerint az egyesület céljai, feladatai a következők:

„4.1. A tagság számára olyan szervezet létrehozása, amely az óvó- és tanítóképző intézmények, azok dolgozóinak sajátos szervezeteit, szakmai tevékenységét koordinálja, érdekeit képviselje és propagálja.

4.2. Az intézményi és oktatói tevékenység tekintélyének, társadalmi-, anyagi- és erkölcsi elismerésének, jelentőségének szervezett előmozdítása.”

„7. Az Egyesület feladatai

7.1. Képviselésének biztosítása a felsőoktatás különböző szintű szervezeteiben.

7.2. Megfogalmazza, képviseli és sajátos eszközeivel érvényesíti a tagok, pártoló tagok szakmai, szervezeti érdekeit.

7.3. A szakmai tagozatok révén feltárja azok működésének tartalmi, pénzügyi és egyéb gondjait, előmozdítja azok megoldását.

7.4. Részt vesz az intézmények közötti együttműködési formák elmélyítésében, új formák bevezetésében.

7.5. Az intézmények fejlesztése és fejlődése érdekében részt vesz közös akciók szervezésében, koordinálásában.

7.6. Tájékoztatja a tagságot érintő tartalmi-szakmai, szervezeti, gazdasági és jogi változásokról.

7.7. Évenként hírlevelet ad ki.

7.8. Tagság érdekében együttműködik:

- az államigazgatási szervekkel, megyei, helyi önkormányzatokkal,
- szakmai szervezetekkel,
- tudományos intézményekkel,
- régiókba tömörülő felsőoktatási egységekkel,
- érdekvédelmi szervezetekkel.”

Az oktatásról szóló 1985. évi I. törvényt módosító 1990. évi XXIII. törvény megszüntette a felsőoktatásban a tantervi irányelveket. Az oktatás, képzés decentralizálásával, a felsőoktatási intézmények szakmai autonómiájának kereteit tovább tágítva – az oklevelek hazai és nemzetközi összevethetőségére, elismertettségére figyelemmel – a képzés kimenet felől történő szabályozására került sor az 1993. évi felsőoktatási törvény előkészítéséhez is kapcsolódóan. A kilencvenes évek elején kezdett formálódni a szakalapítás, szakindítás rendszere. A felsőoktatás fejlesztésével összhangban – a kimenet felől történő szabályozást érvényesítve – át kellett tekinteni a már létező szakrendszert. Megkezdődött a képzés legitimálása, az oklevelek hazai és nemzetközi ekvivalenciáját biztosító képesítési követelmények megfogalmazása, kormányrendelet szintű elfogadtatása.

1991 őszén a Művelődési és Közoktatási Minisztérium szakterületenként szakmai bizottságokat hozott létre valamennyi, a felsőoktatásban oktatott szak képesítési követelményeinek kidolgozására, párhuzamosan a felsőoktatási törvény és a terület távlati fejlesztési koncepciójának munkálataival. A képesítési követelmények közül elsőként született meg *a tanító, a konduktor-tanító és az óvodapedagógus alapképzésben a képesítési követelményekről szóló 158/1994. (XI. 17.) Korm. rendelet*. A tanító- és óvóképzés területén a bizottságokban való közreműködésre a szakterületi bizottság felkért közoktatási és tanárképzési szakembereket egyaránt. A testület (kibővülve szaktárgyi albizottságokkal) egyeztetette az írásos előterjesztéseket. Javaslatait konszenzussal igyekezett meghozni. A szakterület a képzési követelményeket külön *Útmutató*-ban tette közzé.

A képesítési követelményeket kormányrendelet határozta meg. Eelrendelte, hogy a képzés az 1995/1996-os tanévben az új képzési rend szerint induljon. A képesítési követelmények kidolgozását követően tíz hónap állt rendelkezésre a programajánlat kidolgozására. A Tanító- és Óvóképző Főiskolák Főigazgatói kollégiumának megbízásából, a Tanítóképző Főiskolák Országos Tantervfejlesztő Bizottságának irányításával szakmai testületekben készült el a négyéves tanító szak programja 1995-ben.

Hunyady Györgyné a program bevezetőjében megfogalmazta, hogy a program tartalmi kidolgozását meg kell előznie számos szakmai döntésnek. Ezt a tantervfejlesztő bizottság tagjai, az intézményi képviselők vállalták magukra mindvégig azzal a nehézséggel küzdve, hogy döntéseik nem sérthetik

meg az intézményi autonómiát, de meghozataluknak csak akkor van értelme, amennyiben valamennyi főiskola önként elfogadja magára nézve kötelezőnek. Javasataik kettős megfontolásból születtek: milyen kötelező előírásai vannak a kormányrendeletnek, s milyen további megállapodások szükségesek az átjárhatóság és a diplomák egyenértékűségének érdekében (Hunyady Gyné, 1995).

A program meghatározta a műveltségterületek célját, követelményeit, a tantárgyi programokat, a témakörökre bontott új tartalmakat. Ez utóbbi esetében nem egyszer A és B változatban. Továbbá mellékletek készültek az egyes tantárgyak oktatási kereteiről, a szemináriumok-, a gyakorlatok feladatáról, témaköreiről, módszereiről, az ajánlott szakirodalomról.

A négyéves képzés bevezetésének folyamatát – minőségbiztosítást végezve – az Országos Tantervfejlesztő Bizottság kísérte végig. A szakmai háttérrel az Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének szakosztályai adták.

Itt van körünkben Demeter Katalin, aki részese volt a minden hallgató számára szükséges társadalomismeret és az az ember és társadalom műveltségi terület Donáth Péter vezetésével folyó hosszú szakmai egyeztetésnek. Sajnos sokan már nincsenek köztünk olyan szakemberek, mint Bálványos Huba, Sulyok László, Bollókné Panyik Ilona, Hunyady Györgyné vagy Bors Irén, akikről e szakmai munka során személy szerint rengeteget tanultam a tanítóképzés készség- és képesség fejlesztéséről, a képzés integratív jellegéről, a szakmódszertanokról, valamint az iskolai gyakorlatok előkészítéséről. Milyen fontos kérdéssé vált a képzésben a természetismeret megjelenítése, aminek egyik szakembere a szakmai egyeztetésekben, később szakirányú továbbképzések kidolgozásában, Véghelyi Józsefné volt.

A közös intézményi- és oktatói munka a szakmai munka összehangolását, a képzés országos és intézményi szintű megerősödését eredményezte. A munka kereteit Tanítóképző Főiskolák Országos Tantervfejlesztő Bizottsága adta, amelyet a Tanító- és Óvóképző Főiskolák Főigazgatói Kollégiuma azért hívott újra életre 1994-ben, hogy a képesítési követelmények korrigálása után segítse az intézmények felkészülését a képzés megújításában. Működése révén biztosítsa, hogy a helyi tantervek tegyék lehetővé a hallgatók számára az intézményváltást. A Magyarországon kiadott tanítói oklevelek legyenek egymással megfeleltethetők. Hozzájáruljon a képzés minőségi megvalósulásához. A szakmai munka pedig országos szintűvé az Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének szakosztályaiban válhatott.

Hasonló szakmai út párosult az óvodapedagógus képzéshez is az 1990-re főiskolai szintűvé váló képzésben a tantervi irányelvtől a képesítési követelményeken át a képzési és kimeneti követelmények kidolgozásáig, valamint a pedagógus-továbbképzési rendszer megteremtésében. Ugyanez a szakmai együttes munka adott meghatározó szerepet a nemzetiségi tanító- és a nemzetiségi óvodapedagógus szakok tartalmi fejlesztésében, a képzési idő növelésében, vagy a középfokú képzés tradícióinak őrzéseként, a képzések gyakorlati jellegének megőrzésében.

Az országos szintű együttes munka tette napjainkig kikezdzhetlenné a tanító szak és az óvodapedagógus szak képzési elveit, valamint a képzés minden más képzéstől eltérő szerkezetének megőrzését, ennek felsőoktatásban történő elfogadtatását. A kilencvenes évektől mindkét képzés tekintetében meghatározó szerepe volt intézményeinknek, és az azt magas színvonalon, okosan képviselő szakembereinknek, oktató kollégáinknak.

A jövő tekintetében egyaránt nagy szükség van a közös szakmai munkára, a képzési programok tartalmi fejlesztésére, a tanító- és óvodapedagógus képzés érdekképviseletére, a szakmai érdekvérvényesítésre, és mindehhez felkészült, képzett, a területen tudományos munkát végző és -felmutató generáció pályára állításában.

A 2012. évi Nemzeti alaptanterv 2020. évi megújítása során nélkülünk alakul át a természetismeret környezetismeretté a természettudomány és földrajz tanulási területen. Vajon mennyire érti ma a köznevelés egy ilyen dokumentum vagy a kerettantervek készítésénél a képzés lényegét, integratív jellegét? Mennyire veszi figyelembe a gyermek sajátosságaihoz, az iskola kezdő szakaszának képességfejlesztő funkcióihoz való igazodást? A tantárgyakra, óraszámokra bontásnál, illetve a gyakorlati képzésben mennyire kerül előtérbe jelenleg a gyerek komplex-, tantárgyakon átnyúló tudása, sajátos világlátásának globális jellege, a gyermeki megtapasztalás elengedhetlen igénye, a fejlesztésre koncentrááló attitűd szükségessége.

A felsőoktatási képzést meghatározó 2021. évi jogszabályi dereguláció során továbbra is megmaradt a pedagógusképzési terület szakjegyzéke kormányrendelet szinten, a képzési és kimeneti követelményeket a pedagógusképzés képzési terület egyes szakjainak képzési és kimeneti követelményeiről szóló 63/2021 (XII. 29.) ITM rendelet határozza meg. A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelettel összefüggésben módosultak a tantárgypedagógiák és a műveltségterületek.

Szükség lenne most is ennek kapcsán program ajánlatokon közösen dolgozni.

„9.1.1. A szakképzettséghez vezető tudományágak, szakterületek, amelyekből a szak felépül: társadalomtudományok, pedagógia, pszichológia, digitális kultúra alapjai 44–55 kredit;

– szaktudományosan megalapozott tantárgy-pedagógiák a magyar nyelv és irodalom, a matematika, az etika, a közösségi nevelés, a természettudomány és földrajz (környezetismeret), a művészetek (ének-zene, vizuális kultúra, dráma és színház), a technológia (digitális kultúra, technika és tervezés), valamint a testnevelés és egészségfejlesztés (testnevelés) műveltségi területeken az általános iskola 1–4. évfolyamának nevelési-oktatási feladataira való felkészülés keretében 81–96 kredit;

– műveltségterületi modul

a) *tanító* szakképzettségénél: a Nemzeti alaptanterv alapján a kerettanterv szerint közvetítendő műveltség fő területei és tartalmi, mű-

veltségi területenként az általános iskola 1–6. évfolyamának nevelési-oktatási feladataihoz megadott témakörök ismeretei 21–25 kredit. Kötelezően választható műveltségi területek:

- magyar nyelv és irodalom
- idegen nyelv
- matematika
- történelem és állampolgári ismeretek (hon- és népismeret) és etika
- természettudomány
- művészetek (éneke-zene vagy vizuális kultúra vagy dráma és színház)
- technológia (digitális kultúra vagy technika és tervezés) vagy
- testnevelés és egészségfejlesztés;

b) nemzetiségi *tanító* szakképzettségénél: nemzetiségi nyelv és tantárgy-pedagógiája; nemzetiségi ismeretek és tantárgy-pedagógia; nemzetiségi irodalom, gyermekirodalom 36–42 kredit;

- a *tanítói* kompetenciák hatékony kibontakoztatását segítő, választható elméleti és gyakorlati tanulmányok – így szakmai idegen nyelv, műveltségterületi stúdiók, alternatív pedagógiák, szabadidő-pedagógia, gyermekvédelem – 10–12 kredit;
- gyakorlati képzési modul 40–50 kredit.”

A pedagógushiány felvetheti a tanítók továbbképzését, átképzését. Jelenleg a tanító újabb oklevelet adó tanári mesterszakon 4 félév alatt tanári diplomát szerezhet. De az elmúlt években a képző intézményekben már megjelentek a tanítók számára hirdett újabb műveltségterületi képzések azzal a szándékkal, hogy pótolják az általános iskola 5–6. évfolyamán a szakos tanári hiányt.

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja is a felsőoktatás véleménye nélkül módosult 2011-től. Hol van az a megerősítő erő, amelyben Vekerdy Tamás a köznevelési tanácsban az óvóképzők szakembereivel képviseli az óvodák szerepét, funkcióját a nevelésben? 1996-ban a koragyermekkorai nevelés meghatározó szerepének szakmai szinten történő előtérbe kerülésével kivezetésre kerül az akkori közoktatás-irányítással a középfokú óvónői szak-középfokú iskola. Felsőoktatási szakképzésként nem valósíthatjuk meg a köznevelési intézmények asszisztensi feladataihoz kapcsolódó szakemberképzést, de 2019 után a felsőoktatási intézmény közreműködésével a szakképzésben „technikus” képzésként megjelenik oktatás. Ekkor a pedagógushiány következtében napirendre kerülhetett a középfokú végzettségűek foglalkoztatása az óvodában, de szakmai felkészültsége, tudása alapján óvodapedagógusi feladatok ellátására akkor válik képessé, ha megszerzi az óvodapedagógusi szakképzettséget. Így nő meg újra a szakemberképzés időtartama, amely ebből következően nem szolgálja a gyors pályára lépést.

A közös szakmai követelményrendszer kidolgozása, elfogadtatása, minőségbiztosítása adta az alapot a tanító és óvodapedagógus-képzés felsőoktatási képzésként történő elismertetéséhez. Két tendencia szakmai fellépést igényel.

A pedagógushiány vagy az egyetemek alacsony hallgatói létszáma, a más területeken oktatók továbbfoglalkoztatása több, ma már magán-, közalapítványi- vagy egyházi fenntartású intézményt a jelenlegi 18–20 képzőhelyünk mellett újabb képzőhelyek létrehozására, szakindításra motivál úgy, hogy közben a minimális személyi feltétel, a szakmai tudás, minősítettség a területen, az intézményi műhelymunka, a gyakorlati háttér hiányzik.

A másik irány, hogy a modellváltás következtében létrejött intézményekben a teljesítménykritériumok között el kell fogadtatni a pedagógusképzési szakembereknek az ember nevelésében, növelésében szükséges tudásának, gyakorlatban szerzett tapasztalatai átadásának ismereteit, a tanító- és óvodapedagógus-képzés régióban betöltött misszióját. A közalapítványi fenntartásban működő intézményekkel kötött megállapodásokban a preferált képzési területek között maradt a pedagógusképzési terület, amely kiindulási alapot adhat az egyes intézményekben is az elismerésre.

Napjainkban megint felértékelődik a régióban a köznevelési intézményekkel és fenntartóikkal, a saját gyakorló intézményeinkkel, a partner intézményi hálózattal való többirányú kapcsolat, továbbá a köznevelés, a felsőoktatás civil és szakmai szervezeteivel való együttműködés, a hallgatói felvételben és a hallgatók elhelyezkedésének segítésében.

Az Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete fontos szerepet szánt a kommunikációs csatornák kiépítésének, honlap működtetésének vagy olyan kiadvány megjelentetésének, mint az ÓTE *Tükör*. Ebben az egyesület a fiatal oktatókat kívánta támogatni publikációik megjelentetésében. A tudományos fokozat megszerzésének feltétele – szakterületenként eltérő módon – publikáció megjelentetése. Ebben a folyamatban szakmai támogatás biztosítható a fiatalok tudományos előmeneteléhez, szakmai fórumokon való megismertetéséhez, amely a szakmai színvonal növelését biztosítja a területen, és egyúttal a köznevelésben.

A mai találkozó azt erősíti meg, hogy a képzők és az intézmények oktatóinak egyaránt fontos terepe lehet az Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete. Ehhez kívánok a jövő tekintetében is eredményes munkát.

Irodalom

Az Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete Alapszabálya <http://ote1992.hu/files/alapszab%C3%A1ly%202016-05-20.pdf> (2023.11.07.)

Hunyady, Gy. & Bollókné Panyik, I. (1995, Eds.). *A négyéves „tanító” szak programja*. Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola Kiadója.

Képesítési követelmények a tanítói és óvodapedagógusi szakokra. Útmutató. (1992). Művelődési és Közoktatási Minisztérium megbízásából a Budapesti Tanítóképző Főiskola.

A tanító, a konduktor-tanító és az óvodapedagógus alapképzésben a képesítési követelményekről szóló 158/1994. (XI. 17.) Korm. rendelet.

63/2021 (XII. 29.) ITM rendelet a pedagógusképzés képzési terület egyes szakjainak képzési és kimeneti követelményeiről.

110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról.

1986. évi 13. számú törvényerejű rendelet a Magyar Népköztársaság felsőoktatási intézményeiről.

363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról.

Rádli, K.

**Three decades in the life of
the Association of Teacher Educators and Teacher Trainers**

At the 2023 meeting of the Association of Teacher Educators and Teacher Trainers, in addition to looking back at history, It is important to take stock of the future of the Association's work in the changing education sector, including higher education. In what challenges can it help to bring educational institutions together and to promote individual involvement in association work.

Keywords: remembrances, transforming education, the future of higher education

